

บทที่ 6

อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

จากการสังเกตการณ์ และการวิเคราะห์แบบสอบถามของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาใช้สวนทั้ง 3 แห่ง และผู้ไม่มาใช้สวนที่อาศัยอยู่ในเขตรศมีการให้บริการของสวนทั้ง 3 แห่งนำมาประกอบการทดสอบผลการศึกษา และสมมติฐาน (ดังที่กล่าวในบทที่ 3) สามารถสรุปผลการศึกษาเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. อภิปรายผลการศึกษา

1.1. สวนสาธารณะบึงแก่นนคร

ลักษณะการใช้ มีจำนวนผู้ใช้ในวันธรรมดามากกว่าวันหยุด โดยมีความหนาแน่นสูงสุดอยู่ในช่วงเวลา 18.01-20.00 น. ทั้งวันธรรมดาและวันหยุด และมีความหนาแน่นสูงสุดอยู่ที่ 199.22 ตร.ม./คน มีผู้ใช้สวนตลอดทั้งวัน ทั้งวันธรรมดาและวันหยุด

การกระจายตัวของผู้ใช้สวน มีการใช้พื้นที่สวนโดยทั่วไป การกระจายตัวดีมากไม่มีการรวมตัวของผู้ใช้เฉพาะบริเวณใดบริเวณหนึ่ง โดยพิจารณาจากบันทึกสรุปกิจกรรม และบันทึกสรุปพื้นที่ที่มีการใช้น้อย-มากในแง่ของช่วงเวลาที่ผู้ใช้ในบทที่ 4 พบว่าสวนบึงแก่นนครมีพื้นที่ส่วนใหญ่มีจำนวนผู้ใช้ปานกลางจนถึงมากเกือบทุกช่วงเวลา บริเวณที่มีจำนวนผู้ใช้น้อยมีเพียงบางส่วนเท่านั้น

กิจกรรม มีหลากหลายที่สุดในสวนทั้ง 3 แห่ง กิจกรรมที่มีจำนวนผู้ใช้มากที่สุด คือ กีฬาแบบออกแรง แต่จะเป็นกิจกรรมที่เกิดในช่วงเวลาที่สั้นมาก คือ ช่วงเวลา 18.01-20.00 น. ส่วนกิจกรรมที่มีจำนวนผู้ใช้อย่างมาก คือ ตกปลา เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นตลอดทั้งวัน พบว่าสัดส่วนของผู้ใช้ที่ทำกิจกรรมแบบผ่อนคลาย (Passive Recreation) มีพอๆ กับผู้ทำกิจกรรมแบบเคลื่อนไหว (Active Recreation) กิจกรรมแบบผ่อนคลายจะเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นตลอดทั้งวันภายในสวน ส่วนกิจกรรมแบบเคลื่อนไหวจะมีเป็นช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเวลา 06.00-08.00 น. และเวลา 16.01-20.00 น.

บริเวณที่มีการใช้น้อย คือ บริเวณที่มีผู้ใช้น้อยในแต่ละช่วงเวลา พบว่าพื้นที่ที่มีการใช้เบาบางตลอดทั้งวัน ได้แก่ บริเวณอนุสาวรีย์พระนครศรีบริรักษ์ ซึ่งมีการตกแต่งพื้นที่โดยรอบอย่างสวยงามและดูเป็นทางการเพื่อช่วยให้อนุสาวรีย์ดูเด่นและน่าเกรง และบริเวณคุ้มวัฒนธรรม ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการปิดบังมุมมอง จากการศึกษารายชื่อของ นิลบุล คล่องเวสละ (2544) กล่าวถึงการไม่ต้องการพื้นที่ที่ดูดีกลับพ้นจากสายตาของคนอื่น จากการสังเกตการณ์พบว่าในวันธรรมดาพื้นที่ที่มีการใช้น้อยมีขนาดลดลง เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้อยู่ใกล้กับสนามกีฬา คนที่จะมาเล่นกีฬาจึงใช้พื้นที่บริเวณนี้เพื่อการรอใช้สนาม และเมื่อมีคนในบริเวณใกล้เคียง พื้นที่นี้ก็จะมีเริ่มมีการใช้งาน บางพื้นที่ภายใน

สวนบึงแก่นนครมีการใช้เบาบางเฉพาะช่วงเวลา ได้แก่ บริเวณพื้นที่ใกล้สวนหนาน หมิงซึ่งมีลักษณะแคบ ยาว ไม่มีรั้วเฝ้า

1.2. สวนสาธารณะรัชดานุสรณ์

ลักษณะการใช้ มีจำนวนผู้ใช้ในวันธรรมดาสูงกว่าวันหยุด โดยมีจำนวนผู้ใช้สูงสุดอยู่ในช่วงเวลา 16.01-18.00 น. จากช่วงหลังเวลา 18.00 น. ไปจะมีผู้ใช้ลดลงมากทั้งวันธรรมดาและวันหยุด และมีความหนาแน่นสูงสุดอยู่ที่ 751.70 ตร.ม./คน ของวันหยุด กิจกรรมที่ทำหลังเวลา 18.00 น. เป็นกิจกรรมเฉพาะที่มีการกำหนดเวลา คือ เต้นแอโรบิก ซึ่งเริ่มเวลา 18.00 น. ของทุกวัน เมื่อพิจารณาความหนาแน่นทุกช่วงเวลา พบว่ามีความแตกต่างกันสูงมาก มีการใช้ไม่สม่ำเสมอ

การกระจายตัวของผู้ใช้สวน เมื่อพิจารณาจากบันทึกสรุปกิจกรรม และบันทึกสรุปพื้นที่ที่มีการใช้น้อย-มากในแง่ของช่วงเวลาพบว่าการกระจายของผู้ใช้ตัวไม่สม่ำเสมอ ผู้ใช้จะรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมเฉพาะพื้นที่ทางเดิน และลานอเนกประสงค์ สภาพพื้นที่ทางเดินภายในเป็นบริเวณที่มีรั้วเฝ้า และสามารถเห็นบรรยากาศโดยรอบได้ชัดทำให้คนสามารถเข้าไปใช้พื้นที่ได้ในตอนกลางวัน ส่วนหลังเวลา 18.00 น. ผู้ใช้จะใช้พื้นที่เฉพาะบริเวณลานอเนกประสงค์ ลักษณะพื้นที่เป็นบริเวณที่มีแสงสว่าง การศึกษาของ Rutledge (1986) พบว่าความรู้สึกปลอดภัยต่อการใช้พื้นที่สวนสาธารณะเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการใช้สวน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นิลุบล คล่องเวสสะ (2544) ซึ่งกล่าวถึงการไม่ต้องการพื้นที่ที่ดูลึกลับพ้นจากสายตาของคนอื่น

กิจกรรม ที่พบมากที่สุดคือ เดินเล่น, เดินคุย และยังเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นทั้งวันภายในสวนด้วย สัดส่วนของผู้ใช้สวนที่ทำกิจกรรมแบบเคลื่อนไหวมีน้อยกว่ากิจกรรมแบบผ่อนคลาย ส่วนกิจกรรมแบบเคลื่อนไหวจะมีเป็นช่วงเวลา คือ ช่วงเวลา 16.01-20.00 น. โดยจะสังเกตได้ว่าผู้ใช้สวนส่วนใหญ่มาทำกิจกรรมแบบออกแรงเฉพาะช่วงเวลา 18.01-20.00 น. เท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับบันทึกสรุปกิจกรรมจะพบว่า ผู้ใช้สวนในช่วงเวลานี้มาใช้สวนเฉพาะบริเวณลานอเนกประสงค์ และทางเดินกลางสวนบางส่วนเท่านั้น

บริเวณที่มีการใช้น้อย สวนสาธารณะแห่งนี้ขาดการดูแลรักษา พื้นที่ที่ถูกใช้น้อยเป็นพื้นที่ที่มีความสกปรก และทึบโตร่ม ได้แก่ บริเวณสวนป่าซึ่งมีลักษณะพื้นที่ปิดบังมูมมองด้วย และเนื่องจากสวนแห่งนี้ไม่มีห้องน้ำ ดังนั้นจึงมีผู้ใช้พื้นที่บริเวณสวนป่าเป็นห้องน้ำทำให้บริเวณนี้สกปรกและมีกลิ่นเหม็น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Rutledge and Molnar (1985) กล่าวว่า ผู้ใช้สวนมีความต้องการในเรื่องบรรยากาศภายในสวนซึ่งควรจะเหมาะสมกับกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น เช่น เล่นกีฬา ต้องการความโปร่ง โล่ง การนั่งพักผ่อน ต้องการความเป็นส่วนตัว ไม่มีลมพัดแรงเกินไป แดดจ้า ปราศจากฝุ่นควัน กลิ่นเหม็น และภาพที่ไม่น่าดู เช่น กองขยะ, ความสกปรก บริเวณที่มีการใช้น้อย

อีกแห่งหนึ่ง คือ บริเวณอนุสาวรีย์จอมพลสฤษดิ์ ซึ่งมีลักษณะตกแต่งสวยงามและเป็นทางการเหมือนอนุสาวรีย์พระนครศรีบริรักษ์ในสวนบึงแก่นนคร

1.3. สวนสาธารณะประตูเมือง

ลักษณะการใช้ ผู้ใช้ในวันหยุดมีมากกว่าวันธรรมดา โดยมีจำนวนผู้ใช้สูงสุดอยู่ในช่วงเวลา 18.01-20.00 น. และมีความหนาแน่นสูงสุดอยู่ที่ 59.70 ตร.ม./คน ของวันธรรมดา ลักษณะการใช้ของสวนทั้งวันมีความไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากความหนาแน่นในแต่ละช่วงเวลามีความแตกต่างกันสูง

การกระจายตัวของผู้ใช้สวน คนจะรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมเฉพาะพื้นที่ทางเดิน และลานอเนกประสงค์ สวนประตูเมืองมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อลักษณะการกระจายตัวในการใช้ของสวนนี้คือ ความไม่มีร่มเงาของพื้นที่ ในช่วงกลางวันผู้ใช้จะใช้พื้นที่เฉพาะบริเวณที่มีร่มเงาเท่านั้น และเนื่องจากสวนแห่งนี้เป็นส่วนที่มีพื้นที่ลานแข็งเป็นส่วนใหญ่ทำให้พื้นที่ที่มีการใช้น้อยกว่า 2 ช่วงเวลาจำนวนมาก บางพื้นที่มีการใช้ในช่วงเวลาที่สั้น แต่เมื่อมีการใช้จะมีปริมาณผู้ใช้สูงมาก ได้แก่ บริเวณลานอเนกประสงค์ ที่ใช้ในกิจกรรมเต้นแอโรบิกในช่วงเวลาเย็น

กิจกรรม ที่พบว่ามีความถี่มากที่สุดคือ กีฬาแบบออกแรง เช่น เต้นแอโรบิก, ฟุตบอล ส่วนกิจกรรมที่พบทั้งวันคือ กิจกรรมเดินเล่น, เดินคุย จากการสังเกตการณ์จะพบว่า ความหลากหลายของกิจกรรมเริ่มมีในช่วงเวลา 16.00 น. สัดส่วนของผู้ใช้สวนที่ทำกิจกรรมแบบเคลื่อนไหวมีมากกว่ากิจกรรมแบบผ่อนคลาย โดยเฉพาะในช่วงเวลา 18.01-20.00 น. จะเป็นช่วงที่มีผู้มาใช้สวนเพื่อทำกิจกรรมแบบออกแรงจำนวนมาก

บริเวณที่มีการใช้น้อย พื้นที่ส่วนใหญ่ภายในสวนนี้ถูกใช้งานน้อยเพียง 1-2 ช่วงเวลาต่อวัน หรือไม่มีผู้ใช้เลย ได้แก่ บริเวณลานแข็งและสนามหญ้า ซึ่งไม่มีร่มเงาจากต้นไม้ใหญ่ ตรงกับที่ Hester (1975) กล่าวว่า สภาพภูมิอากาศและความเหมาะสมของพื้นที่มีความสำคัญต่อความต้องการของผู้ใช้และลักษณะกิจกรรม คุณภาพของพื้นที่ รวมทั้งสภาพที่เกิดของกิจกรรมและองค์ประกอบทางธรรมชาติ มีผลต่อการใช้หรือไม่ใช้พื้นที่สวนสาธารณะ

1.4. ข้อเปรียบเทียบโดยรวมของสวนสาธารณะทั้ง 3 แห่ง

ทำเลที่ตั้งสวน สวนรัชดานุสรณ์มีช่วงเวลาความหนาแน่นสูงสุดอยู่ที่ 16.01-18.00 น. ซึ่งแตกต่างจากสวนอื่น จากการสังเกตการณ์พบว่า ผู้ใช้สวนในวันธรรมดาคือเป็นนักเรียนและผู้ปกครองเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสวนแห่งนี้อยู่ใกล้โรงเรียนช่วงหลังเลิกเรียนจึงมีนักเรียนเข้ามาใช้มาก และยังส่งผลให้ผู้ใช้ในวันธรรมดาสูงกว่าวันหยุดอีกด้วย

ผู้ร่วมใช้สวน Hester (1975) กล่าวว่าผู้ร่วมใช้สวนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนตัดสินใจมาใช้-ไม่ใช้สวนสาธารณะ หากพิจารณากรณีที่สวนรัชดานุสรณ์มีกลุ่มนักเรียนมาใช้มากในวันธรรมดา

ทำให้พื้นที่ที่มีกิจกรรมเกิดขึ้นหลากหลายและจำนวนผู้ใช้มากกว่าวันหยุด ส่วนในสวนสาธารณะแห่งอื่นพบว่า ไม่มีกลุ่มผู้ใช้หลักของวันธรรมดาหรือวันหยุด จึงทำให้ความแตกต่างของจำนวนผู้ใช้ของวันธรรมดาและวันหยุดไม่แตกต่างกันมากนัก

*ภาพพจน์ที่ไม่ดี*ของสวน เห็นได้ชัดในสวนรัชดานุสรณ์ แม้สวนจะตั้งอยู่ในย่านชุมชนการเดินทางสะดวก แต่มีจำนวนผู้ใช้น้อยมาก เนื่องจากภาพพจน์เกี่ยวกับการจราจรและการขายบริการบางประเภทภายในสวน ทำให้คนที่อยู่ในบริเวณนั้นมีความลังเลใจที่จะเข้าไปใช้พื้นที่สวน และพบว่าหลัง 18.00 น. สวนรัชดานุสรณ์ไม่เกิดกิจกรรมในพื้นที่อื่นเลยนอกจากลานอเนกประสงค์ และทางเดินกลางสวน ซึ่งแตกต่างจากสวนอื่นที่ยังมีการใช้งานในพื้นที่ต่างๆ และยังเป็นช่วงเวลาที่มีความหนาแน่นสูงสุดของสวนทั้ง 2 แห่งอีกด้วย สาเหตุของการเกิดลักษณะการใช้พื้นที่แบบนี้ในสวนรัชดานุสรณ์ อาจเนื่องมาจากภาพพจน์ดังกล่าวประกอบกับแสงสว่างไม่เพียงพอ ทำให้ผู้ใช้รู้สึกไม่ปลอดภัย

กิจกรรมดึงดูด สวนประตูเมืองมีการจัดแข่งรถบริเวณพื้นที่ข้างสวนในวันหยุด ทำให้มีผู้ใช้สวนมากกว่าวันธรรมดา รวมทั้งพื้นที่บริเวณที่ไม่มีการใช้ในวันธรรมดากลับถูกใช้มากในวันหยุด จากการศึกษาของ Hester (1975) และนิลกุล คล่องเวสสะ (2544) กล่าวว่า การใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมที่ดึงดูดจะช่วยให้มีการใช้ลักษณะอื่นตามมา

ผลที่ได้จากแบบสอบถามพบว่า ผู้ใช้สวนบึงแก่นนครส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่ในสวนมากกว่า 2 ชั่วโมง ซึ่งมากกว่าสวนทั้ง 2 แห่งที่ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่ในสวน 30 นาที - 1 ชั่วโมง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสวนบึงแก่นนครน่าจะมีสิ่งที่น่าสนใจและความน่าใช้กว่า จึงทำให้คนที่อยู่ไกลชอบที่จะเข้ามาใช้ กลุ่มผู้ใช้สวนใหญ่แยกเป็นกลุ่มผู้ใช้ประจำในวันธรรมดาและกลุ่มผู้ใช้ประจำในวันหยุด ซึ่งสอดคล้องกับที่ Marcus (1990) กล่าวถึงลักษณะการวางแผนทางจัดการพื้นที่สวนสาธารณะให้สอดคล้องกับความต้องการในการใช้พื้นที่ของผู้ใช้สวน

1.5. ปัจจัยทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ที่มีผลต่อการใช้ที่ได้จากการบันทึกกิจกรรม

เมื่อพิจารณาถึงการเลือกพื้นที่ของสวนเพื่อทำกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปัจจัยทางกายภาพและสภาพที่เกิดของกิจกรรม สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. พื้นที่ที่มีร่มเงา เป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมให้มีคนมาใช้พื้นที่ตลอดทั้งวัน จากการศึกษาพบว่ากิจกรรมที่สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งวัน ได้แก่ กิจกรรมแบบผ่อนคลายเป็นพิเศษ ซึ่งมีปัจจัยที่มีผลต่อการทำกิจกรรมคือ พื้นที่ที่มีร่มเงา

ภาพที่ 6-1 พื้นที่ที่มีร่มเงาภายในสวนบึงแก่นนคร ภาพที่ 6-2 พื้นที่ที่มีร่มเงาภายในสวนรัชดานุสรณ์

2. ทำเลที่ตั้งสวน หากสวนอยู่ใกล้แหล่งที่จะมีคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมาเป็นผู้ใช้หลักอาจทำให้คนกลุ่มอื่นๆ หลีกเลียงที่จะมาใช้สวน เช่น สวนรัชดานุสรณ์ที่มีกลุ่มนักเรียนและผู้ปกครองเป็นผู้ใช้หลักในวันธรรมดา และกลุ่มคนผู้เดินทางจากสถานีขนส่งผู้โดยสารเป็นผู้ใช้หลักในวันหยุด ซึ่งอาจเป็นผลทำให้คนกลุ่มอื่นลังเลใจในการเข้ามาใช้พื้นที่ร่วมด้วย

ภาพที่ 6-3 การใช้พื้นที่ภายในสวนรัชดานุสรณ์

3. การดูแลรักษา เป็นปัจจัยหลักที่มีผลทำให้พื้นที่มีการใช้น้อยในช่วงวัน ซึ่งพบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะดังนี้
 - พื้นที่ที่ถูกรัง, หญ้ารก, ต้นไม้ทึบ ซึ่ง Marcus (1990) มีข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับเรื่องดังกล่าวว่า ลักษณะพืชพรรณในสวนโดยเฉพาะที่เป็นกลุ่มไม้ใหญ่ จะมีความเหมาะสมต่อการใช้พื้นที่มากกว่ากลุ่มพืชพรรณขนาดเล็ก แต่ต้องมีการดูแลตัดแต่งที่เหมาะสมไม่ให้มากเกินไป

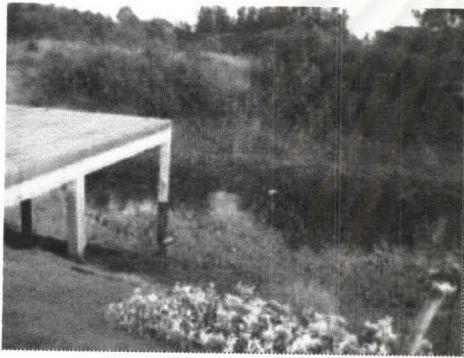

ภาพที่ 6-4 พื้นที่ต้นไม้ที่บภายใน
สวนบึงแก่นนคร

ภาพที่ 6-5 พื้นที่ที่ถูกทิ้งร้างภายใน
สวนรัชดานุสรณ์

- พื้นที่ริมน้ำ มักเป็นพื้นที่ที่มีผู้นิยมมาใช้มาก แต่ภายในสวนประตูเมืองกลับเป็นพื้นที่ที่ไม่มีการใช้งานเลย เนื่องจากน้ำมีขยะ สกปรกและมีกลิ่น

ภาพที่ 6-6 พื้นที่ริมน้ำสวนประตูเมือง

ภาพที่ 6-7 พื้นที่ทิ้งขยะและสกปรกภายใน
สวนรัชดานุสรณ์

4. บริเวณอนุสาวรีย์และศาล เป็นพื้นที่ที่จะมีการเข้าไปใช้งานน้อยมาก เนื่องจากอิทธิพลของอนุสาวรีย์และศาลที่มีผลต่อพื้นที่ภายในสวนทำให้ผู้ใช้รู้สึกไม่ผ่อนคลาย เพราะบริเวณโดยรอบของพื้นที่มักมีการตกแต่งพื้นที่มากเกินไปเพื่อช่วยให้อนุสาวรีย์ดูเด่นและน่าเกรงขาม ซึ่งความรู้สึกน่าเกรงขามนั้นมักไม่เหมาะในการนำเอามาใช้งานในสวนสาธารณะ หากสวนมีขนาดใหญ่มากจุดเด่นแต่ละจุดไม่ควรเป็นจุดเล็กกระจายหลายๆจุด ควรสร้างจุดเด่นใหญ่ๆ เพียงไม่กี่จุด ซึ่งอาจดูเหมาะสมกับขนาดสวนของสวนมากกว่า (Marcus & Francis, 1990)

ภาพที่ 6-8 อนุสาวรีย์จอมพลสฤษดิ์
ภายในสวนรัชดานุสรณ์

ภาพที่ 6-9 อนุสาวรีย์พระนครศรีบริรักษ์
ภายในสวนบึงแก่นนคร

Rutledge and Molnar (1985) กล่าวว่า ผู้ใช้สวนมีความต้องการในเรื่องบรรยากาศภายในสวนซึ่งควรจะเหมาะสมกับกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น เช่น เล่นกีฬา ต้องการความโปร่ง โล่ง การนั่งพักผ่อน ต้องการความเป็นส่วนตัว ไม่มีลมพัดแรงเกินไป แดดจ้า ปราศจากฝุ่นควัน กลิ่นเหม็น และภาพที่น่าดู เช่น กองขยะ, ความสกปรก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Marcus (1990) ว่า การจัดวางตำแหน่งที่นั่ง หรือบริเวณที่ใช้ทำกิจกรรม ควรให้ความสำคัญกับรายละเอียดปลีกย่อยที่ส่งเสริมต่อบรรยากาศธรรมชาติรอบๆ บริเวณพื้นที่กิจกรรมนั้นๆ เช่น ลักษณะพื้นผิว การเกิดกลิ่นต่างๆ เป็นต้น

1.6. ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการใช้สวน

จากการสรุปข้อมูลการศึกษาในเรื่องปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการใช้สวนสาธารณะ จากแบบสอบถามประกอบกับการสังเกตการณ์ ซึ่งในการศึกษานี้ให้ความหมายของปัจจัยทางกายภาพ เช่น พื้นที่ที่มีร่มเงา, พื้นผิวเป็นลานแข็ง, พื้นผิวเป็นหญ้า เป็นต้น พบว่าปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการทำกิจกรรม เรียงตามลำดับความสำคัญที่ได้จากแบบสอบถามมีดังนี้

พื้นที่ที่มีร่มเงา ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกปัจจัยนี้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำกิจกรรมร้อยละ 13.02 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และจากการสังเกตการณ์พบว่าในช่วงเวลา 10.00-16.00 น. ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการกระจายตัวของผู้ใช้คือ พื้นที่ที่มีร่มเงา โดยสังเกตเห็นว่าผู้ใช้มีการกระจุกตัวอยู่เฉพาะบริเวณที่มีร่มเงา เนื่องจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้มักเป็นกิจกรรมแบบผ่อนคลาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมประเภทนั่ง ได้แก่ นั่งเล่นชมวิว, นั่งอ่านหนังสือ, นั่งคุยกับเพื่อน/ คนรัก/ คนในครอบครัว และนั่งชมผู้อื่นทำกิจกรรม เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับตารางแสดงจำนวนผู้ใช้ในแต่ละช่วงเวลาของสวนทั้ง 3 แห่งพบว่ากลุ่มผู้ทำกิจกรรมประเภทนั่งเป็นกลุ่มที่ใช้สวนเกือบตลอดทั้งวันในทุกช่วงเวลา และเมื่อดูจากผลที่ได้จากแบบสอบถามทำให้ทราบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่ชอบทำกิจกรรมนั่งเล่นชอบที่จะใช้พื้นที่ที่มีร่มเงา แต่ผู้ใช้อสวนก็ไม่ได้ต้องการเพียงพื้นที่ที่มีร่มเงาเท่านั้นยังต้องมีปัจจัยอื่นที่เอื้อต่อการใช้อีก

เป็นที่ราบ เป็นปัจจัยที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกเป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 9.76 เมื่อพิจารณาจากตารางกิจกรรมในสวนทั้ง 3 แห่งกิจกรรมที่มีผู้ใช้มากที่สุดคือ กิจกรรมแบบออกแรง ซึ่งตรงกับผลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยธรรมชาติของการทำกิจกรรมนี้ต้องการพื้นที่ที่เป็นพื้นราบเป็นสำคัญ ซึ่งการออกแบบสวนสาธารณะต้องดูกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น และควรมีการสร้างสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับความหลากหลายของกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น

ผู้ร่วมใช้สวน มีจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเลือกปัจจัยนี้เท่ากับปัจจัยเป็นพื้นที่ราบ คือ ร้อยละ 9.76 โดยสามารถแบ่งได้ตามกลุ่มวัย และลักษณะกิจกรรมที่ทำ รวมทั้งยังรวมไปถึงกลุ่มผู้ร่วมใช้สวนที่มีพฤติกรรมไม่ดี ซึ่งเป็นปัจจัยที่รวมไปถึงเรื่องความปลอดภัยด้วย ปัจจัยเรื่องผู้ร่วมใช้สวนนี้ตรงตามทฤษฎีทางพฤติกรรมในเรื่องการมีอาณาเขตครอบครอง จากปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกกิจกรรมนั้นหนาแน่นกว่าที่ได้กล่าวอ้างในบทที่ 2 พบว่าผู้ร่วมใช้สวนพอใจที่จะมีพื้นที่เฉพาะตัว และมีเพียงกลุ่มผู้ร่วมใช้สวนบางกลุ่มเท่านั้นที่สามารถใช้พื้นที่ร่วมกันได้ และกลุ่มที่ไม่สามารถใช้พื้นที่ร่วมกันได้ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุมักหลีกเลี่ยงที่จะเข้าไปใช้พื้นที่ร่วมกันกับกลุ่มวัยรุ่น และภายในสวนสาธารณะก็ยังมีกลุ่มคนกลุ่มอื่นที่เข้ามาร่วมใช้พื้นที่ด้วย ได้แก่ กลุ่มที่มีพฤติกรรมได้แก่ต่อสังคม (Antisocial Activities)

พื้นที่ที่สามารถเห็นบรรยากาศโดยรอบได้ชัด ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกปัจจัยนี้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำกิจกรรม ร้อยละ 8.46 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งการพักผ่อนแบบผ่อนคลายมักต้องการความสวยงาม ความสบาย การมองเห็นบรรยากาศโดยรอบจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ นอกจากนี้ยังอาจเกี่ยวข้องกับปัจจัยความปลอดภัยซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ร่วมใช้สวนคำนึงถึง

เป็นพื้นที่กว้าง ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกปัจจัยนี้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำกิจกรรม ร้อยละ 7.48 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จะพบว่าผู้ร่วมใช้สวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครขอนแก่นเน้นกิจกรรมแบบเคลื่อนไหว (Active Recreation) ซึ่งมีปัจจัยที่เอื้อต่อการทำกิจกรรม ได้แก่ เป็นที่ราบ, เป็นที่กว้าง จากผลที่ได้จากแบบสอบถามซึ่งตรงกับผลที่ได้จากการสังเกตการณ์พบว่ากิจกรรมที่มีผู้ใช้มากที่สุดคือ กิจกรรมแบบออกแรง เช่น เดินแอโรบิก, เตะฟุตบอล ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ต้องการพื้นที่ที่มีความกว้างในการประกอบกิจกรรม

พบว่าสภาพอากาศมีผลอย่างมากกับการกระจายตัวในการใช้สวนช่วงเวลา 10.00-16.00 น. เมื่อดูผลที่ได้จากตารางแสดงจำนวนผู้ใช้ในแต่ละช่วงเวลาของสวนทั้ง 3 แห่งเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากแบบสอบถามพบว่ากิจกรรมที่มีทำในสวนตลอดทุกช่วงเวลา คือ กิจกรรมเกี่ยวกับการนั่ง รวมทั้งยังมีปัจจัยเกี่ยวกับเรื่องของการดูแลพื้นที่ด้วยโดยจากการสังเกตการณ์พบว่าแม้พื้นที่จะมีร่มเงาแต่ขาดการดูแลทรมและสกปรก ก็ส่งผลทำให้ไม่มีผู้ใช้ได้ ซึ่งปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการใช้นั้นส่วนใหญ่เป็นความต้องการด้านบรรยากาศของผู้ใช้ ซึ่งตรงกับที่ Hester (1975) กล่าวว่า สภาพ

ภูมิอากาศและความเหมาะสมของพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อความต้องการของผู้ใช้และลักษณะกิจกรรม คุณภาพของพื้นที่ รวมทั้งสภาพที่เกิดของกิจกรรมและองค์ประกอบทางธรรมชาติ มีผลต่อการใช้หรือไม่ใช้พื้นที่สวนสาธารณะ

1.7. ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการใช้ – ไม่ใช้สวนสาธารณะ

ในการศึกษานี้ยังพบว่าปัจจัยทางกายภาพที่ส่งผลต่อการไม่ใช้สวน ซึ่งเป็นผลที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ใช้สวนสาธารณะในรอบ 1 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตระดมการให้บริการของสวน ได้ให้เหตุผลในการไม่ใช้สวน ดังนี้

การเดินทางไม่สะดวก ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกเหตุผลนี้ร้อยละ 25.90 เนื่องจากผู้ใช้สวนส่วนใหญ่ต้องการใช้สวนเพื่อการพักผ่อนจากการทำงาน และส่วนใหญ่ผู้ใช้สวนที่อยู่ในพื้นที่ศึกษามากจะเดินเท้าหรือใช้รถจักรยานยนต์ในการไปใช้สวน การเดินทางไปสวนที่ไม่สะดวกทำให้ผู้ใช้สวนเกิดความรู้สึกไม่อยากจะกลับไปอีก ถึงแม้สวนนั้นจะอยู่ใกล้ก็ตาม ซึ่งผู้ใช้ให้ความสำคัญกับเหตุผลนี้มาก เนื่องจากการมาใช้สวนสาธารณะเป็นการเดินทางเพื่อมาพักผ่อน ผู้ใช้ไม่ต้องการความเครียดที่อาจเกิดขึ้นจากการเดินทาง ซึ่งการเดินทางไม่สะดวกเป็นปัจจัยทางกายภาพหลักที่ส่งผลต่อการไม่ใช้สวน จากการศึกษาของวิมลสิทธิ์ หรยางกูร และนิลกุล คล่องเวสละ (2542) พบว่าการเข้าถึงเป็นคุณลักษณะหนึ่งของสวนสาธารณะที่มีผลต่อการใช้พื้นที่สวน หากสวนนั้นเข้าถึงได้ยากจะมีผู้ใช้น้อย เนื่องจากความรู้สึกปลอดภัยของผู้ใช้ในการเข้าไปใช้พื้นที่ และ Hester (1975) พบว่าคุณภาพพื้นที่ ลักษณะสภาพที่เกิดของกิจกรรม และองค์ประกอบธรรมชาติ มีผลต่อการที่ผู้ใช้จะเลือกใช้หรือไม่ใช้พื้นที่สวนสาธารณะนั้นๆ

ไม่มีกิจกรรมที่น่าสนใจ ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกเหตุผลนี้ร้อยละ 20.50 เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีการทำอะไรบ้างในสวน รวมทั้งยังติดภาพพจน์เดิมถึงความไม่น่าสนใจของกิจกรรมที่มีแต่การนั่งเล่น และวิ่งออกกำลังกาย

สวนไม่สวยไม่น่าใช้ ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกเหตุผลนี้ร้อยละ 15.10 ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผลมาจากการออกแบบเท่านั้น แต่ยังมาจากการดูแลรักษา ความทรุดโทรมของพื้นที่ และ ความไม่สะอาด ทำให้สวนเกิดความไม่น่าใช้ทำให้ผู้ใช้รู้สึกไม่อยากจะกลับเข้ามาใช้อีก

ได้ยินข่าวเกี่ยวกับสวนในด้านไม่ดี ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกเหตุผลนี้ร้อยละ 14.10 จากการสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังติดภาพของสวนสาธารณะที่เป็นแหล่งอาชญากรรม แม้ในปัจจุบันจะการรักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัดมีเวลาเปิด-ปิดสวน แต่สวนสาธารณะหลายๆ แห่งในประเทศไทยมักมีข่าวอาชญากรรม จึงทำให้ผู้ที่เข้ามาใช้รู้สึกว่าไม่ปลอดภัย

ความแออัดของสวน ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกเหตุผลนี้ร้อยละ 11.40 ผู้ใช้สวนมักจะเลือกพื้นที่ที่ดีที่สุดในการทำกิจกรรม และไม่ต้องทำให้มีการรูกล้ำพื้นที่ ดังนั้นในช่วงเวลาที่มีการใช้สวน

หนาแน่นที่สุดของทุกสวนผู้ใช้สวนบางกลุ่มจึงรู้สึกถูกรุกล้ำพื้นที่ ทำให้มีความรู้สึกกว่าสวนแออัด ซึ่ง วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2541) ได้กล่าวว่า ผู้เข้ามาใช้สวนสาธารณะแต่ละคนต้องการขอบเขตของพื้นที่ เฉพาะตัวในการทำกิจกรรมแต่ละประเภทแตกต่างกันไป ผู้ออกแบบสวนจึงควรจัดระยะต่างๆ ให้เหมาะสม เช่น การจัดเก้าอี้, เครื่องเล่น เพื่อให้ผู้ใช้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย, เป็นส่วนตัว และปลอดภัย

1.8. สภาพแวดล้อมที่ผู้ใช้คาดหวังให้เกิดในสวนสาธารณะ

จากผลที่ได้จากแบบสอบถามผู้ไม่ใช้สวนสาธารณะในบทที่ 5 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม คาดหวังที่จะมีสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นในสวน ดังนี้

ความร่มเย็น ร่มรื่นเป็นธรรมชาติ อากาศบริสุทธิ์ ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกเหตุผลนี้ร้อยละ 19.69 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมีพื้นที่ที่มีบรรยากาศแบบธรรมชาติ แม่วิถีชีวิตในปัจจุบัน จะเปลี่ยนไปแต่ผู้ใช้สวนยังพอใจที่จะใกล้ชิดธรรมชาติอยู่

สวนมีความสวยงาม เป็นสัดส่วน สิ่งแวดล้อมสวยงาม ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกเหตุผลนี้ร้อยละ 15.44 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการด้านบรรยากาศ การจัดสวนให้ได้สัดส่วนและองค์ประกอบของความสวยงามตามหลักทฤษฎีการจัดสวนช่วยให้สวนมีความสวยงามทำให้ผู้ใช้รู้สึกสบายใจ

มีสถานที่ออกกำลังกาย และทำกิจกรรมต่างๆ ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกเหตุผลนี้ร้อยละ 13.51 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมีพื้นที่ออกกำลังกาย ผลที่ได้จากแบบสอบถามพบว่ากิจกรรมที่มีผู้ใช้เลือกมากที่สุดคือ กิจกรรมแบบเคลื่อนไหว ดังนั้นความต้องการพื้นที่ออกกำลังกายจึงตรงกับผลที่ได้จากแบบสอบถามผู้ใช้สวนสาธารณะนั่นคือ ต้องการพื้นที่ที่ใช้ทำกิจกรรมออกกำลังกาย Albert J. Rutledge (1983) ได้กล่าวไว้ว่า สิ่งสำคัญในการออกแบบพื้นที่สวนสาธารณะไม่ได้มีเพียงการคำนึงถึงบรรยากาศหรือความสวยงามเท่านั้น แต่ยังต้องมีการคำนึงถึงความสัมพันธ์ของพื้นที่ด้วยว่ามีความเหมาะสมและพอเพียงต่อการทำกิจกรรมหรือไม่

ความสงบ การพักผ่อนหย่อนใจ/ผ่อนคลายความเครียด ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกเหตุผลนี้ร้อยละ 11.58 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามต้องการมีพื้นที่ที่สามารถนั่งเล่นได้ตลอดเวลาโดยไม่มีเสียงดัง รวมทั้งไม่มีการรุกร้ำพื้นที่ของผู้ใช้กิจกรรมอื่น เป็นพื้นที่ที่ไม่พลุกพล่าน

ความปลอดภัย ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกเหตุผลนี้ร้อยละ 9.65 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีการรักษาความปลอดภัย โดยเฉพาะให้มีการจัดเวรยาม มีเวลาเปิด-ปิดสวนที่เคร่งครัด ซึ่งผู้ใช้สวนส่วนใหญ่มักได้ยินข่าวอาชญากรรมที่มักเกิดขึ้นภายในสวน จึงทำให้ผู้ใช้รู้สึกไม่ปลอดภัย เวลาที่มีผู้มาใช้น้อย

2. ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

2.1. คนหรือผู้ร่วมใช้สวน เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งทางภูมิทัศน์ จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมนั่งชมผู้อื่นทำกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่มีผู้ทำมากเป็นอันดับต้นๆ ของสวนทั้ง 3 แห่ง ซึ่งตรงกับการศึกษาของ Rutledge (1981) ได้กล่าวถึงการใช้สวนสาธารณะว่าคนมาใช้สวนเพื่อต้องการที่จะมองดูผู้อื่นทำกิจกรรมและต้องการให้ผู้อื่นเห็นตนทำกิจกรรม (To see and to be seen) และ Marcus & Francis (1990) ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า ผู้ใช้สวนต้องการความต้องการมีปฏิสัมพันธ์ โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

ความต้องการมีส่วนร่วมทางตรง (Overt Socializing) คือ การเข้ามาใช้สวนกับคนคุ้นเคยกันอยู่แล้ว และการเข้ามาใช้พื้นที่สวนโดยคาดหวังว่าจะมีโอกาสพบปะ สื่อกับบุคคลอื่น ๆ

ความต้องการมีส่วนร่วมทางอ้อม (Covert Socializing) เป็นการมาใช้พื้นที่ในลักษณะที่เข้ามาเพื่อเฝ้าดูความเปลี่ยนแปลง โดยไม่ต้องการการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ

เพราะฉะนั้นจะพบว่าคนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ ซึ่งภูมิสถาปนิกไม่สามารถจัดการกับองค์ประกอบนั้นได้โดยตรง แต่สามารถจัดสภาพพื้นที่ให้สามารถดึงดูดคนเข้าไปใช้ให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ได้ ซึ่งในทางตรงกันข้ามพบว่า มีปัจจัยทางกายภาพบางอย่างทำให้คนไม่ยอมใช้สวน เช่น สวนรัชดานุสรณ์ พบว่ามีปัญหาเรื่องชื่อเสียง, การขายบริการในพื้นที่สวนเมื่อปัจจัยทางกายภาพเอื้อให้เกิดกิจกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้ผู้ใช้อื่นมีข้อจำกัดในการที่จะเข้าไปใช้พื้นที่สวน

ซึ่งในกรณีนี้กล่าวได้ว่า คน (ผู้ร่วมใช้สวน) เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ ซึ่งบางครั้งอาจไม่ได้เกี่ยวข้องกันในเชิงปฏิสัมพันธ์โดยตรง มีการเชื่อมโยงกันจากสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ มาสู่พฤติกรรมการใช้

2.2. ปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อผู้ใช้สวน

การจัดให้พื้นที่มีร่มเงาเป็นสัดส่วนที่เหมาะสมกับพื้นที่เปิดโล่ง น่าจะมีส่วนช่วยขยายเวลาการใช้พื้นที่สวน จากการศึกษาพบว่า สวนบึงแก่นนครมีผู้ใช้ตลอดทั้งวัน พื้นที่ที่มีการใช้ตลอดคือ พื้นที่ที่มีร่มเงา ขณะที่สวนประตูเมืองพบว่า มีการใช้เฉพาะพื้นที่ที่มีร่มเงาในช่วงกลางวัน ถ้ามีการเพิ่มพื้นที่ที่มีร่มเงาอาจจะมีผลทำให้ประสิทธิภาพของสวนเพิ่มขึ้น ในทางกลับกันหลังเวลา 18.00 น. พื้นที่ที่มีการใช้มากกลับเป็นพื้นที่เปิดโล่ง, สนามหญ้า เพราะฉะนั้นสวนสาธารณะจึงควรมีทั้งพื้นที่ที่มีร่มเงา และพื้นที่เปิดโล่งในสัดส่วนที่พอเหมาะ เพื่อให้มีการใช้งานพื้นที่สวนได้ทั้งกลางวันและเย็นจนถึงช่วงค่ำ

การจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย เป็นเรื่องทางจิตวิทยาในการใช้สวน ซึ่งพื้นที่ไม่ปลอดภัย ได้แก่ พื้นที่ลับตาคน, มีแสงสว่างน้อย ซึ่งเป็นผลทำให้คนไม่ใช้พื้นที่ เช่น พื้นที่บางส่วนของบึงแก่นนคร, สวนรัชดานุสรณ์ และพื้นที่บริเวณหลังเนินของสวนประตูเมือง ในการจัดพื้นที่สวนสาธารณะควรมีการคำนึงถึงความรู้สึกปลอดภัยของผู้ใช้เป็นอย่างมาก หลีกเลี่ยงการเกิดของพื้นที่ลับตาคน แต่พบว่าพื้นที่ลับตาคนบางแห่งอาจมีการใช้งานเมื่อพื้นที่ใกล้เคียงถูกใช้งาน เช่น สวนบึงแก่นนคร, สวนรัชดานุสรณ์ ดังนั้นหากพื้นที่ใดที่มีแนวโน้มจะเป็นพื้นที่ลับตาควรมีการตั้งกิจกรรมให้เกิดขึ้นในบริเวณนั้น หรือในบริเวณที่ใกล้เคียง

การออกแบบเพื่อจัดการกับสภาพแวดล้อมไม่พึงประสงค์ ตัวอย่างเช่น พื้นที่ติดถนน มิตรภาพและพื้นที่ติดน้ำเสียของสวนประตูเมือง ซึ่งควรมีพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นก้ำบัง (Barrier) จากมลภาวะ (Pollution) เช่น สวนประตูเมืองมีการทำเนิน แต่เนินซึ่งเป็นพื้นที่ก้ำบัง (Barrier) แต่วิธีนี้ทำให้เกิดการเสียพื้นที่ใช้งานจำนวนมาก ในการออกแบบจึงควรมีการพิจารณาการออกแบบพื้นที่ก้ำบัง (Barrier) ที่เหมาะสม

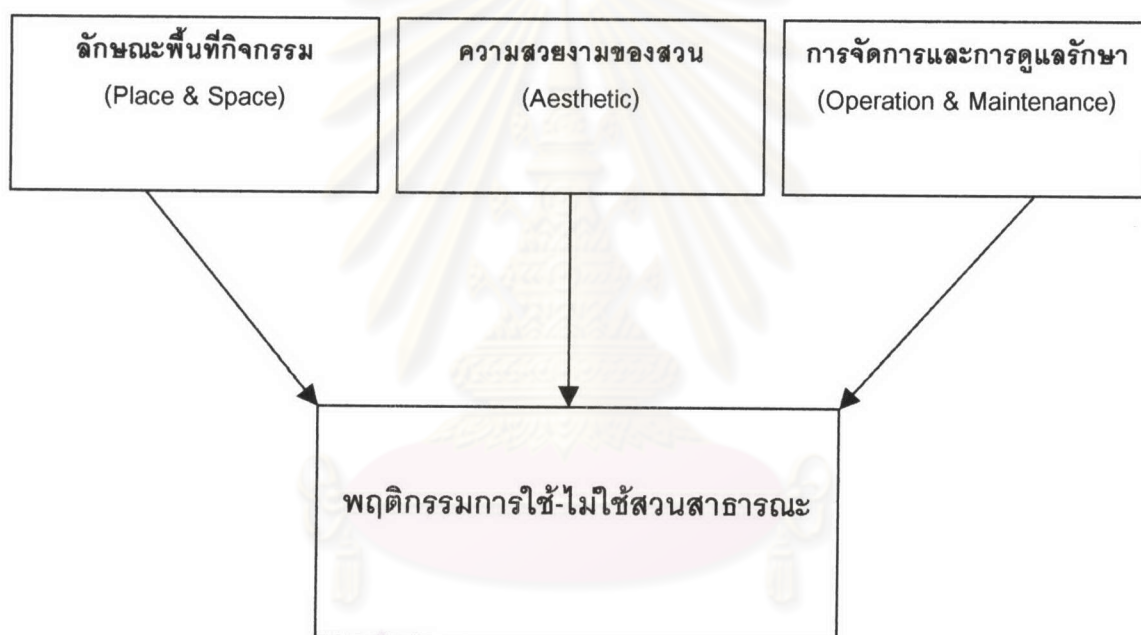
การพิจารณาขอบเขตอาณาบริเวณศาล และอนุสาวรีย์ ในบางครั้งมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์และศาลเคารพตั้งอยู่ในพื้นที่สวน ควรมีการออกแบบให้คนสามารถเข้าไปใช้ได้ ลดความเป็นทางการลง หรือจำกัดอาณาบริเวณ (Territory) ให้เหมาะสมกับสัดส่วนพื้นที่สวน ซึ่งจะช่วยให้พื้นที่การใช้งานภายในสวนให้มีมากขึ้น

การเลือกทำเลที่ตั้งสวน ควรให้มีการเข้าถึงได้ง่าย หลีกเลี่ยงพื้นที่ที่จะเกิดกลุ่มผู้ใช้ที่จำกัด เนื่องจากคนต้องการมีอาณาเขตเป็นของตนเอง ดังนั้นเมื่อเกิดกลุ่มคนที่ใช้บริเวณใดบริเวณหนึ่งในสวนสาธารณะเป็นประจำ จนทำให้ผู้อื่นที่จะมาใช้รู้สึกเหมือนพื้นที่นั้นเป็นของคนกลุ่มนั้นจึงไม่สะดวกใจที่จะมาใช้

การจัดให้สวนมีสภาพแวดล้อมตรงกับกิจกรรมที่ผู้ใช้ต้องการ สวนบึงแก่นนครมีลักษณะพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติมีบึงขนาดใหญ่และมีความร่มรื่น ทำให้คนเข้ามาใช้พื้นที่สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ในสวนได้มากกว่าและนานกว่าสวนอื่น ส่วนสวนประตูเมืองมีการใช้พื้นที่เป็นช่วงเวลาสั้นแต่มีปริมาณคนที่เข้ามาใช้มาก และเป็นกิจกรรมที่รวมคนจำนวนมากๆ ซึ่งปัจจุบันการเดินแอโรบิกเป็นที่นิยมมาก ทำให้คนเข้ามาใช้สวนสาธารณะมากขึ้น โดยจะสังเกตได้ว่าสวนรัชดานุสรณ์และสวนประตูเมืองมีคนเข้ามาใช้กิจกรรมนี้มาก ส่วนกิจกรรมอื่นมีน้อยมากดังนั้นจึงมีการใช้พื้นที่ลานอเนกประสงค์มากที่สุด มีผลมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ของสวนที่มีความเหมาะสมและไม่เหมาะสมกับบางกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Hester (1975) ว่าปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการใช้ที่ว่างคือ คุณภาพและปริมาณของพื้นที่ สภาพที่เกิดของกิจกรรม และองค์ประกอบธรรมชาติ

2.3. สรุปองค์ประกอบหลักที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้-ไม่ใช้สวนสาธารณะ

จากการศึกษาพบว่า ประเด็นหลักๆ ที่เกี่ยวข้องกับสวนสาธารณะที่จะมีผลต่อการใช้-ไม่ใช้ จำแนกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก คือ ลักษณะพื้นที่กิจกรรม (Place & Space) ได้แก่ พื้นที่ที่เหมาะสมกับกิจกรรมที่ผู้ใช้ต้องการ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับกิจกรรมนั้นๆ ทั้งด้านสภาพอากาศและบรรยากาศ โดยที่ “คน” เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศให้กิจกรรมต่างๆ รวมถึงความรู้สึกปลอดภัย ความสวยงาม (Aesthetic) ช่วยสร้างความรู้สึกผ่อนคลายและความประทับใจมากขึ้น และการจัดการและดูแลรักษา (Operation & Maintenance) ได้แก่ การรักษาระบบระเบียบการใช้, การดูแลรักษาความสะอาด, การดูแลอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี, การประชาสัมพันธ์, การจัดกิจกรรม, การอำนวยความสะดวก เป็นต้น โดยแสดงในแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพแสดงปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป

ในการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการใช้-ไม่ใช้สวนสาธารณะพบว่ามียุคัยสำคัญที่มีผลต่อการใช้ ได้แก่ ความร่มรื่น, ความสวยงาม, ความสงบ, ความปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งจะพบว่าในส่วนของปัจจัยเรื่องอื่นๆ ได้เคยมีผู้ทำการศึกษาไว้แล้ว แต่ปัจจัยเรื่องความสวยงามยังไม่เคยมีผู้ศึกษาไว้ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะความงามของสวนที่ผู้ใช้ต้องการ ควรมีการศึกษาต่อไปให้มีความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับเรื่องความสวยงาม ระหว่างความงามที่ผู้ออกแบบลงความเห็นว่ายกับความงามที่ผู้ใช้เห็นว่าย เพื่อให้สวนสาธารณะเป็นที่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย